

יא א מיי פיה מהל פסולי
המוקדשין הלכה י:
יב ב מיי פ"ד מהלכות
עבודת יוה"כ הל' א
י"ט פ"ג הל' ד:
יג א מיי פ"ג מהלכות פרה
הלכה ב:

רבינו חננאל

לא תימא ואחר כך אמר אלא
אימא ואחר כך לקח. כלומר,
קנה אחד, אם מדמי העולה
קנאו ונשארו דמי החטאת,
מוסיף על אילו המעות
וקונה כשבה או שצירה. ואם
בדמי החטאת קנה, זה הענין
הקנה לחטאת אולא למיתה,
ובדמי העולה קנה מהן
עולה נדבה. גופא אמר רבי
אליעזר א"ר אושעיא מטמא
מקדש עשיר והביא קרבן
עני לא יצא ר"י חגא א"ר
יאשה יצא. מתיביר מצורע
עני שהביא קרבן עשיר יצא
ועשיר שהביא קרבן עני
לא יצא תיובתא ל"י חגא.
ופריך שני מצורע דכתיב ביה
זאת הדין. כלומר, ואת כמון
שהוא עכשיו אם הוא עשיר
לא יצא קרבן עני, [ואלא]
כשכתוב לא תוסיף ולא
תגור. ואקשינא אי הכי רישא
נגי והוא עני שהביא קרבן
עשיר אמאי יצא, קרי ביה
זאת הדין ועכשיו עני הוא.
ורחיק רבי רחמנא תורת.
כלומר, תורת המצורע בשלש
במות. שני בכשיס וכבשה,
והנה נביא כן, ותניא תורת
לרבות מצורע עני שהביא
קרבן עשיר, יכול אף עשיר
שהביא קרבן עני יצא ת"ל
זאת, כלומר זאת לעשיר
שלא יפחות העשיר משלש
במות. ואקשינא ונילף ר'
חגא מינה כי כל עשיר
שהביא קרבן עני לא יצא.
ופריך ר' חגא שני מצורע
דמיט רחמנא ואם דל הוא,
כלומר המצורע אם הוא דל
יבא בדרות ואם הוא עשיר
[לא] לאו [וה לבדו]. אבל שביא
[חייבין] אפילו עשיר שהביא
קרבן עני יצא הדינא ואם
דל הוא, שומע אני דל ממה
שהיה, [שהיה] עשיר בן ק'
מנה ונעשה עכשיו בן ג'
מנה, ת"ל ואין ידו משגת יש לו
או ואין ידו משגת יש לו
ואינו מוציא לקח, ת"ל ואם
דל הוא, הא עד שיאמרו
שני כתובים ואם לאו לא
שמענו. ל"כין אמרנו שבא
ואם דל [והוא] שהוא כתוב
במצורע, להוציא שאר חייבין
שאפילו אינו דל והביא
קרבן עני יצא. קמי' לשון
של הדין כו'. איבעיא
ל'הו האי דקמי' בשמעתין
ולגשחט [בשחט] כנגד
בית שחיטתו [פי' דאיכא]
קשור גס בשעיר הנעשה
בכפים, [לשון] קרבן עשיר
הזרית בצורא כנגד בית
שחיטתו, כמו שקשר בראש
שעיר המשתלח. או דילמא
העמידו לגשחט כנגד בית
שחיטתו. ופושטתו [איכא]
קשר בצוארו של שעיר
הנעשה בכפים. לשון של
הזרית כו'. פי' שירי לשון,
כגון שחלקו ונטל ממנו
הנותר נקרא שירי לשון.
ופריך אימא כתיב בזב
הלשון. כלומר הלשון הזה
הוא ארוך, והקצר היוצא
ממנו נקרא זב ומחזיר א"ר
ב. כי אתא רב דימי א"ר
ינתן שלש לשונות של שעיר
הזרית שמעתי, והוא שכתוב
בתורה ושני תולעת. של פרה
אחת, ושל שעיר המשתלח
אחת ושל מצורע אחת. של
פרה שאמרו ולקח הכהן
עין ארו ואזוב ושני תולעת
והשליך אל תוך שרפת
הפרה. של שעיר הא דנתן
קשר לשון של הזרית בראש
שעיר המשתלח. של מצורע שאמרו ולקח המטהר עין ארו ושני תולעת ואזוב. אחת משקלה עשרה זין
ואחת משקלה שני סלעים ואחת משקלה שקל ואין לי לפרש. מצאנו בתלמוד ארץ ישראל כי עשרה זין הן שתי סלעים ומחצה,
וכן כותב, ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן ג' לשונות הן, של שעיר בסלע, של מצורע בשקל, של פרה בשתי סלעים. ר' חוביבא
בבית חזון ר' אבא בר זבדא בשם ר' שמעון בן הלפתא, של פרה בשתי סלעים ומחצה. ואית דמפקין לה לישנא בשערה זין.

והאי עורה אולא לנדבה. לאו לנדבת צבור קאמר לקין המוצח
דהאמר צפ"ק דשזבעות (דף כ"ג): דאין מקילין בעולת
העוף אלא לנדבת יחיד קאמר מיהו הלשון קשה דקאמר אזלא
לנדבה דכזל דוכחא אמרינן לנדבה
והיינו דאין מקילין בעולת העוף
של הנדבה עופות להקין אצל אי
מתמי ממילא כי הכא מקילין צ"ט)
אצל קשה אמאי לא מיייתי ליה עולת
יחיד כי ההיא דמתן צניזר פרק
מי שאמר הריני מיר ושמע (דף כ"ד).
האשה שגדרה צניזר והפרישה את
צמהתה והפר לה בעלה וכו' עד
הטעמת תמות העולה תקרב עולה
עולה נדבה. גופא אמר רבי
אליעזר א"ר אושעיא מטמא
מקדש עשיר והביא קרבן
עני לא יצא ר"י חגא א"ר
יאשה יצא. מתיביר מצורע
עני שהביא קרבן עשיר יצא
ועשיר שהביא קרבן עני
לא יצא תיובתא ל"י חגא.
ופריך שני מצורע דכתיב ביה
זאת הדין. כלומר, ואת כמון
שהוא עכשיו אם הוא עשיר
לא יצא קרבן עני, [ואלא]
כשכתוב לא תוסיף ולא
תגור. ואקשינא אי הכי רישא
נגי והוא עני שהביא קרבן
עשיר אמאי יצא, קרי ביה
זאת הדין ועכשיו עני הוא.
ורחיק רבי רחמנא תורת.
כלומר, תורת המצורע בשלש
במות. שני בכשיס וכבשה,
והנה נביא כן, ותניא תורת
לרבות מצורע עני שהביא
קרבן עשיר, יכול אף עשיר
שהביא קרבן עני יצא ת"ל
זאת, כלומר זאת לעשיר
שלא יפחות העשיר משלש
במות. ואקשינא ונילף ר'
חגא מינה כי כל עשיר
שהביא קרבן עני לא יצא.
ופריך ר' חגא שני מצורע
דמיט רחמנא ואם דל הוא,
כלומר המצורע אם הוא דל
יבא בדרות ואם הוא עשיר
[לא] לאו [וה לבדו]. אבל שביא
[חייבין] אפילו עשיר שהביא
קרבן עני יצא הדינא ואם
דל הוא, שומע אני דל ממה
שהיה, [שהיה] עשיר בן ק'
מנה ונעשה עכשיו בן ג'
מנה, ת"ל ואין ידו משגת יש לו
או ואין ידו משגת יש לו
ואינו מוציא לקח, ת"ל ואם
דל הוא, הא עד שיאמרו
שני כתובים ואם לאו לא
שמענו. ל"כין אמרנו שבא
ואם דל [והוא] שהוא כתוב
במצורע, להוציא שאר חייבין
שאפילו אינו דל והביא
קרבן עני יצא. קמי' לשון
של הדין כו'. איבעיא
ל'הו האי דקמי' בשמעתין
ולגשחט [בשחט] כנגד
בית שחיטתו [פי' דאיכא]
קשור גס בשעיר הנעשה
בכפים, [לשון] קרבן עשיר
הזרית בצורא כנגד בית
שחיטתו, כמו שקשר בראש
שעיר המשתלח. או דילמא
העמידו לגשחט כנגד בית
שחיטתו. ופושטתו [איכא]
קשר בצוארו של שעיר
הנעשה בכפים. לשון של
הזרית כו'. פי' שירי לשון,
כגון שחלקו ונטל ממנו
הנותר נקרא שירי לשון.
ופריך אימא כתיב בזב
הלשון. כלומר הלשון הזה
הוא ארוך, והקצר היוצא
ממנו נקרא זב ומחזיר א"ר
ב. כי אתא רב דימי א"ר
ינתן שלש לשונות של שעיר
הזרית שמעתי, והוא שכתוב
בתורה ושני תולעת. של פרה
אחת, ושל שעיר המשתלח
אחת ושל מצורע אחת. של
פרה שאמרו ולקח הכהן
עין ארו ואזוב ושני תולעת
והשליך אל תוך שרפת
הפרה. של שעיר הא דנתן
קשר לשון של הזרית בראש
שעיר המשתלח. של מצורע שאמרו ולקח המטהר עין ארו ושני תולעת ואזוב. אחת משקלה עשרה זין
ואחת משקלה שני סלעים ואחת משקלה שקל ואין לי לפרש. מצאנו בתלמוד ארץ ישראל כי עשרה זין הן שתי סלעים ומחצה,
וכן כותב, ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן ג' לשונות הן, של שעיר בסלע, של מצורע בשקל, של פרה בשתי סלעים. ר' חוביבא
בבית חזון ר' אבא בר זבדא בשם ר' שמעון בן הלפתא, של פרה בשתי סלעים ומחצה. ואית דמפקין לה לישנא בשערה זין.

(א) אינו נתון ואולי י"ל ואם הוא עשיר לא יצא אם הביא נדבת אצל שאר חייבין אפי' עשיר וכו'.

מאי איכא למימר לא תימא ואח"כ אמר אלא
אימא ואחר כך לקח ואמר לקח מוסיף
ומביא חובתו מאי ניהו דפריק ליה והא
"אין פדיון לעוף אמר רב פפא כגון שלקח
פרידה אחת אי עולה זבן מוסיף ומביא
חובתו מדמי חטאתו והאי עולה אזלא לנדבה
אי חטאת זבן אין מוסיף ומביא חובתו
מדמי עולתו והאי חטאת אזלא למיתה גופא
א"ר אלעזר א"ר הושעיא מטמא מקדש עשיר
הביא קרבן עני לא יצא ורבי חגא א"ר
הושעיא יצא מיתבי ⁶ מצורע עני שהביא
קרבן עשיר יצא עשיר שהביא קרבן עני
לא יצא שאני התם דכתיב וזאת אי הכי
רישא נמי הא רבי רחמנא תורת והתניא
תורת לרבות מצורע עני שהביא קרבן עשיר
יכול אפילו עשיר שהביא קרבן עני ת"ל
זאת ונילף מינה מיעט רחמנא ² ואם דל הוא:
מתני' ³ קשר לשון של הזרית בראש שעיר
המשתלח והעמידו כנגד בית שילוחו
ולגשחט כנגד בית שחיטתו בא לו אצל
פרו שניה וסומך שתי ידיו עליו ⁴ ומתורה
וכך היה אומר אנא השם ⁵ (חטאתי עויתי
ופשעתי) לפניך אני וביתי ובני אהרן עם
קדושיך אנא השם כבר נא לעונות ולפשעים
ולחטאים שעויתי ופשעתי ושחטאתי
לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך
ככתוב בתורת משה עבדך ³ כי ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם
לפני ה' תטהרו והן עונין אחריו ברוך שם
כבוד מלכותו לעולם ועד: **גמ'** איבעיא
להו ולגשחט אקשירה קאי או אהעמדה
קאי ת"ש דתני רב יוסף קשר לשון של
הזרית בראש שעיר המשתלח והעמידו
כנגד בית שילוחו ולגשחט כנגד בית
שחיטתו שלא יתערב זה בזה ולא יתערב
באחרים אי אמרת בשלמא אקשירה קאי
שפיר אלא אי אמרת אהעמדה קאי נהי
דבחבריה לא מיערב דהאי קמיר ביה והאי
לא קמיר ביה באחריני מיהת מיערב אלא
לאו שמע מינה אקשירה קאי שמע מינה

מאי איכא למימר. והא הכא לאו צשעת לקיחה ולאו שעת עשייה
הוא וקבע ליה: לא תימא ואחר כך אמר אלא ואח"כ לקח ואמר.
זו לחטאת וזו לעולה דעבדי תנאי דמחסי תיבה אחת על ידי
שכחה ומיחלף להו זין ואחר כך לקח לואחר כך אמר: ופרכינן
לקח. אם כן מוסיף ומביא חובתו
צהמה מדמי חטאתו מאי ניהו הכי
אינו מעות שכבר לקח העוף:
דפריק ליה. ומוציאו לחלוין ומוסיף
מביאו וקונה מן המעות צהמה:
והא אין פדיון לעוף. דהכי תנן
במסכת מנחות (דף ק:) אצל העופות
והלצונה והכלי שרת אין להם פדיון
שלא נאמר אלא צהמה: **גמ'**
[שלקח] פרידה אחת. גזול אחד
לקח מן הצבירין דמעות והכי קאמר
תנא אי עולה זבן הכי מעות דקיימי
חטאת ניהו ומוסיף עליהן ומביא
חובתו והאי עולה זבן אזלא לנדבה:
אי חטאת זבן. הוקצעו מעות צבור
השני לעולה על ידי לקיחה זו ואין
מוסיף עליהן ומביא מהן חובתו אלא
מביא מן המעות עולת נדבה והטעמת
שלקח תמות ומביאו יציא מעות וקח
צהמה: **שאינו מצורע**. דכתיב
(ויקרא ד') זאת תהיה תורת המצורע
ולא אחרת: **רישא נמי**. עני שהביא
קרבן עשיר: **הסס הא רבי רחמנא** (א).

תורה אחת לכל המצורעין כולן
יוצאין בקרבן עשיר: **והסניא**.
בניחומא: **ונילף מינה**. לטמא
מקדש: **ואם דל הוא**. מיעוט הוא
למצורע הוא דעשיר שהביא קרבן
עני לא יצא אצל שאר חייבי קרבן
עולה ויורד לא: **מתני'** **כנגד בית**
שילוחו. כנגד שער שהוליאוהו
צ"ו: **ולגשחט**. מפרש צגמרא:
גמ' אקשירה קאי. דקושר לו
לשון כנגד זוארו: **או אהעמדה**
קאי. ⁵ והכי קאמר זאת שעיר
החטאת העומד לשחיטה מעמיד
כנגד מקווס צית שחיטתו: **שפיר**.
דמו לא מערבי אהדדי שזו קשור
בראשו וזה צוארו ושלו באחרים
שאלו קשור עליהן לשון ושל אחרים
אינו קשור: **אלא אי אמרת**.
ולגשחט אהעמדה הוא דקאי ומסו
[א] דקשירת שעיר המשתלח לחדיה
קאמר שלא יתערבו זה בזה ולא
באחרים צשלמא צמשתלח לא
מיערב ⁶ שער הפנימי דהאי
קשיר ציה והאי לא קשיר ציה אלא
באחריני אמאי לא מיערב שעיר
הפנימי הא שעיר פנימי ואחרים
אין לשון קשור עליהם: **שמי לשונות**
שמעתי. על שמי לשונות של הזרית
שמעתי חילוק ציניהם אחת של פרה
אדומה צכתוב צהצמדני (ע) ולקח
הכהן עץ ארו ואזוב ושני תולעת:
אחס לריכה שיעור. ושיעורה מפרש
לקמן: **ואחס אין לריכה שיעור**.
שכשירה ככל שהוא: **דעני חוקה**.
דמתן לקמן (דף סו.) מה היה עושה
המשלח את השעיר חולק לשון הזרית
חזיו קשר צקלע וחזיו קשר צין
קרניו: **עני כוזה**. צמחא כדכדי
ותפול לתוך עומק האור צדכתיב
(סס) אל תוך שריפת הפרה: **סנאי**
הוא לקמן צשמעתין: **כילד הוא עושה**. צמסכת פרה (פ"ג משנה יב) תנן לה: **כורכן**. לעץ ארו ואזוב: ⁸ **צבשירי הלשון**. מדקמני
שירי מכלל דאיכא תון: **כוזה הלשון**. סרוקה צמסרק ונעשית קצרה לראש האחד כמין זב: **שקלטון שלהבם**. ולא נפלו לתוך
שריפת הפרה אלא נתהבצו צבאורי: **ומקדש**. כלומר ונתן שם. כל מעשה פרה קרי לה קידוש: **צקולתם**. אש שיש עליה עמוד
שלהבת זקוף למעלה כקלח של עשב גבוה נרין להציא אחר והא דאמר רבי חנין כשירה צנכפפת אש ששלהבת ⁹ נמוכה וכפופה
וסמוכה לגחלתה וקרינן ציה אל תוך: **שיסיו כוזה צאגודה אחת**. דעבינן סיהו נלקחין צבת אחת דכתיב צצמדני יטן ולקח עץ ארו ואזוב ושני
תולעת: **ואחס של מצורע**. דכתיב ציה נמי [ויקרא ד'] ושני תולעת ואזוב: **ואין לי לפרש**. ואינו יודע לפרש ארו גדולה וארו קטנה וארו צניונית:
של

וכפי רש"י. וא"כ אמאי לא מני שלג ולגשחט לשון של שעיר של שם דאמרינן לעיל. י"ל שלא היה שם אלא חוט שני בעלמא משום היכירא.
ואי היה מפרש דמלוקה היינו שומעין חזיו צשעיר של שם אחי שפיר דלא תשיב לה אלא חז, אלא כפי' רש"י מני לקמן צבדיל. פרה נמי
צבצא כובד. ואע"פ שצורכן לעץ ארו ואזוב מכל מקום כל זמן שיש כוזה מעל טפי. כובד נמי תנאי היא. ורבי [שלקח] ליתבא [דמתן]
דאמר דלא צני כוזה איירי. שקלמתן שצבבת. ובגון שמרכי קודם שפולו צבור עיקר השיעור, והאי לשונא צקלטון שין (משני)
[בשני] תולעת יזמר מכל האחרים. באן בקולתא באן בצנכפפת. פי' רש"י דבקולתא שהאש גבוה ולא היה תוך שריפה, ובנכפפת היא
תוך שריפה. ואין נראה לרבינו דבקולתא נמי יש תולק צין זקן מתוך גובה האש לזרם סמוך דקרקע דהוי תוך שריפה. ובקולתא משמע

(א) ונגעים פ"ד מ"ב,
(ב) גיר' ירושלמי ומהרה,
(ג) ג'ל' עימיו פשעמי חטאתי
(ד) צמשה צנכפפת
ועמשה לעל לה: וצמשה
לקמן סו. וביא ציולט'
(ה) וביא צפ"י, (ד) [כילד הוא
עושה ליתא צמשה דפריה,
(ה) פרה פ"ג מ"א, (ו) [עין
מוספות לקמן מז. ד"ה כי
אחא דגדסי' רבי יומטן, (ז) ניי
כ"י, (ח) ועיי' מוס' תמורה
ג: ד"ה ושהי].

תורה אור השלם

1. זאת תהיה תורת
המצורע ביום סוף־דו
והיבא אל הבית:
ויקרא יד ב
1. זאת תורת אשר בו נגע
צדעת אשר לא תשיג דוד
צטהרתו:
ויקרא יד לב (עין רש"י)
2. ואם דל הוא ואין דוד
משגת וליקח כבש אחד
אשר לתפוחה לכפר עקבו
ועשרון סלח אחד בלול
בשמן למחאת ורגל שמן:
ויקרא יד כא
3. כי ביום הזה יכפר
עליכם לטהר אתכם מכל
חטאתיכם לפני ה' תטהרו:
ויקרא טו ל

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הסס הא רבי
רחמנא תורת מורה אחת:
(ב) ו"ה או אהעמדה קאי.
לגשחט דקאמר זאת שעיר
החטאת: (ד) אלא אי
אמרת כו' אי מיערב שיעיר
הפנימי: (ז) ד"ה צקולתם
כו' צנכפפת אש ששלהבת
שלה נמוכה:

הגהות מהר"ב

רנשבוג
[א] רש"י ד"ה אלא אי אמרת
וכי' דקשירת שעיר המשתלח
י"ל קשירת:

תום ישינם

אימא ואחר כך לקח ואמר.
והוא הדין נמי לקח ואמר ואחר
כך [השעיר] ולא נקט ואחר כך
לקח ואמר אלא לאשמעינן
ללא צמשה אש כן יצא אש
היא קבין עני, והכי נמי היה
מני למינקט מטמא מקדש
עשיר והפריש מעות [לקנות]
[לקנין] ואח"כ לקח ואמר כו'
ל"י תנא דסבר דקבע ואמר אף
כשהוא מפרשים (נעשיר)
[עשיר]. אלא אורחא דמילתא
נקט ממתא עני שאזוב רגיל
להפריש [לקנות] [לקנין] אצל
ל"י אליעזר א"ר אופותא דאמר
לא יצא מני למינקט הכי
דכיון דלא יצא לא קבעין)
ואפילו העני אחר כך קאמר ר'
אלעזר בפקי צמחא דליתות
[שם] האילו ונדחה ידחה.
מתני'. קשר אשון שא'
הזרית בראש שעיר
המשתלח. [בשנת פרק ר'
עקיבא פטג, צ] אסמיה האפי
קרא אש יחיו חטאזכס כשנים
כגלג' ילעיו וגו'.
גמ'. [אקשירה קאי]. וצית
שחיטתו היינו זואר, או
אהעמדה קאי וצית שחיטתו
היינו מקום ששומטין אותו שם.
וש' שעיר המשתלח דבעי
חלוקה. פי' רש"י כגלג' חזיו
צין קרניו כמנין לקמן [סו, א].